

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.6.29>

KRYMINALISTYCZNA CHARAKTERYSTYKA NARUSZENIA NIETYKALNOŚCI MIESZKANIA

Alexey Kornev

aspirant Narodowego Centrum Naukowego

„Instytut Ekspertyz Sądowych imienia Zasłużonego Profesora M.S. Bokariusa” (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-3567-8538

e-mail: kernevalex@ukr.net

Adnotacja. Na podstawie analizy literatury naukowej, obowiązującego ustawodawstwa i praktyki sądowej określono istotę i strukturę kryminalistycznej charakterystyki wykroczenia karnego przewidzianego w artykule 162 Kodeksu Karnego Ukrainy „Naruszenie nietykalności mieszkania”, a także przeanalizowano jego elementy. Jego struktura obejmuje sposób popełnienia przestępstwa, jego ślady, tożsamość sprawcy i tożsamość pokrzywdzonego, przedmiot i środowisko przestępstwa. Dokonano klasyfikacji sposobów naruszenia nietykalności mieszkania. Przewiduje przydzielenie technik i operacji penetracji mieszkań, popełnienia nielegalnych działań w mieszkaniach po penetracji i nielegalnej eksmisji. Sklasyfikowano również typowe ślady tego przestępstwa na miejscu zdarzenia, dokumenty, ślady na ciele i ubraniu ofiar i podejrzanych, idealne ślady. Okazuje się, że tożsamość sprawcy charakteryzuje się brakiem umiejętności przestępczych.

Słowa kluczowe: kryminalistyka, charakterystyka kryminalistyczna, naruszenie nietykalności mieszkania, sposób popełnienia przestępstwa, tożsamość sprawcy.

CRIMINALISTICS CHARACTERISTIC OF THE VIOLATION OF THE INVIOABILITY OF THE HOME

Alexey Kornev

Postgraduate Student of the National Research Center

«Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute» (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-3567-8538

e-mail: kernevalex@ukr.net

Abstract. Based on the analysis of scientific literature, current legislation and case law, the essence and structure of criminalistics characteristic of a criminal offense under Article 162 of the Criminal Code of Ukraine “Violation of the inviolability of home” and its elements are analyzed. Its structure includes the method of the criminal offense, its traces, the identity of the offender and the identity of the victim, the subject and situation of the criminal offense. The classification of ways to violate the inviolability of housing has been carried out. It includes the separation of methods and operations of home invasion, the commission of illegal acts in the home after the intrusion and illegal eviction. Typical traces of this criminal offense at the scene, documents, traces on the body and victims’ and suspects’ clothing, ideal traces are also classified. The offender’s identity is found to be characterized by a lack of criminal skills.

Key words: Criminalistics, criminalistics characteristics, violation of the inviolability of the home, the method of the crime, the identity of the offender.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА

Олексій Корнєв

аспірант Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз імені Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-3567-8538

e-mail: kernevalex@ukr.net

Анотація. На підставі аналізу наукової літератури, чинного законодавства та судової практики визначено сутність і структуру криміналістичної характеристики кримінального правопорушення, передбаченого статтею 162 Кримінального кодексу України «Порушення недоторканності житла», а також проаналізовано її елементи. До її структури віднесено спосіб кримінального правопорушення, його сліди, особу правопорушника та особу потерпілого, предмет та обстановку кримінального правопорушення. Здійснено класифікацію способів порушення недоторканності житла. Вона передбачає виокремлення прийомів та операцій щодо проникнення до житла, вчинення незаконних дій у житлі після проникнення та незаконного виселення. Також класифіковано типові сліди вказаного кримінального правопорушення на місці події, документи, сліди на тілі та одязі потерпілих і підозрюваних, ідеальні сліди. З’ясовано, що особа правопорушника характеризується відсутністю злочинних навичок.

Ключові слова: криміналістика, криміналістична характеристика, порушення недоторканності житла, спосіб злочину, особа злочинця.

Вступ. Порухнення недоторканності житла належить до категорії кримінальних правопорушень, які посягають на конституційні права людини в Україні. Кримінальна відповідальність за такі діяння встановлена ст. 162 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а їх своєчасне виявлення та розслідування є важливою умовою забезпечення належного рівня дотримання прав людини з боку уповноважених державних органів. У зв'язку з цим одним із завдань криміналістичної науки є розроблення дієвої методики розслідування зазначеного виду кримінального правопорушення з метою надання правоохоронним органам якісних рекомендацій щодо застосування належних прийомів і засобів доказування у відповідних кримінальних провадженнях. Інформаційною основою для формування такої методики є криміналістична характеристика, яка має бути сформована на підставі вивчення й узагальнення слідчої та судової практики. Це дасть змогу побудувати обґрунтовані рекомендації щодо висунення слідчих версій у кримінальному провадженні та обрання належних організаційних і тактичних методів розслідування. Наведені обставини засвідчують актуальність наукового завдання щодо розроблення криміналістичної характеристики порушення недоторканності житла.

Основна частина. Мета статті – з'ясування сутності та структури криміналістичної характеристики порушення недоторканності житла й аналіз її окремих елементів. Завданнями є визначення типових ознак таких складових частин криміналістичної характеристики, як предмет, обстановка, способи та сліди кримінального правопорушення, особа правопорушника та особа потерпілого.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети та завдань дослідження ми проаналізували наукову літературу щодо теоретичних аспектів криміналістичної характеристики злочинів, змісту складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, а також вивчили 120 вироків, винесених судами України за цим видом кримінального правопорушення у період 2015–2020 років. У результаті було одержано узагальнену інформацію щодо типових ознак механізму порушення недоторканності житла, що дає змогу визначити складові криміналістичної характеристики кримінального правопорушення даного виду.

Результати та їх обговорення. Проблеми криміналістичної характеристики порушення недоторканності житла до цього часу не були предметом наукових досліджень. Винятком є наукові публікації М.М. Стебелевої, в яких лише окреслено актуальність побудови криміналістичної характеристики цього виду кримінального правопорушення та запропоновано авторське бачення структури зазначеного елемента окремої методики розслідування. Також досліджувалися проблеми кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, що дає підстави визначити специфіку окремих елементів його складу та врахувати їх у формуванні криміналістичної характеристики.

Науковцями обґрунтовано, що «криміналістична характеристика певного виду або групи злочинів є важливою частиною окремої криміналістичної методики. Вона являє собою систему даних про типові ознаки відповідної множини злочинів» (Степанюк, 2013: 178). Це «абстрактне наукове поняття криміналістики, а її зміст здебільшого має орієнтує значення для слідчого в процесі його діяльності, оскільки надає загальне уявлення про злочин, що розслідується» (Висотенко, 2016: 242). Відповідно, криміналістична характеристика порушення недоторканності житла має включати відомості щодо типових ознак вказаного виду кримінального правопорушення, які мають значення для формування орієнтовного знання про його механізм.

На відміну від кримінально-правової та кримінологічної, криміналістична характеристика злочину, «являє собою, по-перше, систему лише криміналістично значущих відомостей про ознаки злочину, а не будь-яких однакових для всіх видів злочинів, які в межах визначеного виду можуть сприяти його розкриттю. По-друге, відомості про ознаки елементів злочину описуються на якісно-кількісному рівні» (Лук'янчиков, 2013: 108). Тобто складові такої характеристики насамперед містять типову інформацію, визначену на підставі узагальнення певного масиву кримінальних проваджень.

Незважаючи на те, що серед науковців досі не вироблено єдиного підходу щодо складових елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, вже є розуміння щодо кількох її обов'язкових частин. Такими, за даними науковців, є: предмет злочинного посягання; способи підготовки, вчинення та приховування злочину; час, місце та обстановка кримінального правопорушення; сліди злочину та місця їх вірогідного знаходження; особливості особи злочинця, мотив і мета вчинення злочину; характеристика особи потерпілого (Кузнєцова, 2010: 374). Це видається загалом правильним, але дискусійними залишаються переважно питання щодо внутрішнього змісту перелічених вище елементів.

Щодо нашого предмета дослідження важливо відзначити доробок М.М. Стебелевої, яка дійшла висновку, що «структура криміналістичної характеристики злочинного порушення недоторканності житла зумовлюється специфікою складу злочину та механізму злочинної діяльності. Відповідно, її елементами є типові відомості про предмет та обстановку злочину, особу потерпілого, особу злочинця, способи та сліди злочину» (Стебелева, 2017: 221). Із цією пропозицією загалом варто погодитися з поправкою на те, що в даному випадку обстановка кримінального правопорушення й особа правопорушника розглядаються в широкому сенсі, коли перший елемент включає відомості щодо місця і часу протиправного діяння, а другий вміщує не тільки соціальні та демографічні відомості про правопорушника, а й мотиви та мету його поведінки під час вчинення кримінального правопорушення.

Найбільш вагомими елементами криміналістичної характеристики окремого виду кримінального правопорушення є його типові способи та сліди. Щодо кримінально-правової характеристики порушення недоторканності житла спосіб розглядається лише як факультативна складова об'єктивної сторони цього делікту

(Салій, 2013: 85). Водночас у криміналістичній характеристиці спосіб має ключове значення. Слушно підкреслено: «криміналістичне розуміння способу не адекватно ні кримінально-правовому, ні кримінально-процесуальному значенню. Криміналістика розглядає спосіб вчинення злочину як складне явище дійсності на основі пізнання закономірностей його формування, причин і форм його повторюваності для розробки прийомів і методів виявлення, збирання та дослідження доказів у кримінальній справі» (Гора, 2012: 38). Тобто у криміналістичному сенсі головна мета дослідження способу кримінального правопорушення полягає у виділенні тих його складових, які безпосередньо впливають на збирання доказової інформації в практичній діяльності органів досудового розслідування. Такими складовими насамперед є прийоми та операції, які виконують правопорушники на різних етапах злочинної діяльності та внаслідок яких виникають матеріальні та ідеальні сліди кримінального правопорушення.

Ми погоджуємось із тим, що спосіб злочину являє собою комплекс об'єктивно та суб'єктивно детермінованих дій (або бездіяльності), який може включати підготовку, вчинення і приховування злочину, які сприяють досягненню суспільно небезпечних наслідків злочину (Дудніков, 2012: 217). Щодо способу порушення недоторканності житла слід зазначити, що для нього загалом нечасто притаманні етапи підготовки та приховування. В основному протиправні дії вчиняються спонтанно та надалі не включають заздалегідь обдуманих прийомів і операцій щодо приховування кримінального правопорушення.

На нашу думку, типові способи порушення недоторканності житла доцільно поділити на такі категорії: 1) способи проникнення до житла; 2) способи незаконних дій у житлі; 3) способи незаконного виселення з житла; 4) способи інших форм порушення недоторканності житла та супутніх кримінальних правопорушень.

До першої групи уналежнюємо такі типові способи: 1) способи проникнення шляхом вільного доступу до житла; 2) способи проникнення зі зломом; 3) способи із застосуванням насильства щодо осіб, які займають відповідне житло.

Друга група включає способи незаконного обшуку чи огляду в житлі: 1) проведення таких дій не вповноваженою особою; 2) їх проведення службовою особою правоохоронного органу без належних юридичних (процесуальних) підстав.

Третю групу складають способи незаконного виселення з житла: 1) обмеження доступу до житла без застосування примусу; 2) виселення із застосуванням психічного впливу; 3) виселення із застосуванням фізичного впливу на потерпілих.

До четвертої групи відносимо: 1) способи інших форм порушення недоторканності житла (незаконне вселення до чужого житла чи інше його використання, а також протиправна відмова залишити його); 2) способи вчинення насильницьких дій у житлі щодо потерпілих осіб (супутні діяння, які не охоплюються складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України, але мають криміналістичне значення, оскільки значно впливають на сліди та інші елементи криміналістичної характеристики).

Разом зі способами у криміналістичній характеристиці злочину традиційно розглядають типові сліди. Як зазначено: «Сліди злочинів – це джерельна інформація про події минулого. Діяльність щодо виявлення, фіксації, дослідження, оцінки і використання слідів – джерел інформації (фактичних даних) складає суть розслідування» (Мендус, 2016: 178). Цим визначається важливість дослідження слідів кримінального правопорушення.

На нашу думку, сліди порушення недоторканності житла доцільно поділити на кілька груп: 1) сліди на місці події; 2) сліди на підозрюваному та на потерпілому (в окремих випадках); 3) сліди в документах; 4) сліди в пам'яті очевидців події.

Типовими слідами на місці події є сліди рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злочину, окремі предмети, що залишив підозрюваний, біологічні речовини людини або невидимі контактні сліди біологічного походження, відеозаписи на камерах зовнішнього спостереження. В окремих випадках, коли порушення недоторканності житла пов'язано з фізичним контактом між підозрюваним та іншими особами, наприклад, із бійкою, можуть залишатися сліди та одязі та тілі учасників такого контакту. Сліди в документах можуть утворюватись у випадку незаконного проведення обшуку або огляду в житлі чи іншому володінні особи, а також за спроб здійснити незаконне виселення.

Ідеальні сліди мають місце за наявності очевидців самої події кримінального правопорушення або обставин, які мали місце відразу після нього, наприклад, пов'язані із затриманням підозрюваного на місці.

Вагомим елементом криміналістичної характеристики порушення недоторканності житла є особа правопорушника. За визначенням С.Ф. Денисова, особа злочинця – це сукупність суттєвих та усталених соціальних властивостей та ознак і соціально значущих біопсихічних особливостей індивіду, які, об'єктивно реалізуючись у конкретному злочині, надають вчиненому діянню характер суспільної небезпеки, а винному – властивість суспільної небезпечності, у зв'язку з чим особа притягається до кримінальної відповідальності, передбаченої кримінальним законом (Денисов, 2020: 157). Варто зауважити, що в криміналістичному сенсі значущими даними про правопорушника є соціально-демографічні відомості щодо його статі, віку, рівня освіти тощо, інформація морально-психологічного характеру та наявність або відсутність певних злочинних навичок. У зв'язку з цим підкреслимо, що для осіб, які вчиняють порушення недоторканності житла, зазначені відомості відрізняються залежно від обраного способу кримінального правопорушення.

Так, для осіб, які здійснюють проникнення до житла, характерний невисокий віковий та освітній рівень, зловживання алкоголем або наркотичними засобами, асоціальний спосіб життя, наявність судимостей у минулому, а в деяких випадках – агресивність і схильність до насильницьких дій. Мотивами протиправних

дій переважно є побутові (ревнощі, помста, неправильно зрозумілі товариські відносини, неприязні стосунки тощо) та хуліганські. Щодо незаконного проведення обшуку або огляду в житлі типовим є портрет правопорушника – службової особи, яка перевищує владу або службові повноваження. Незаконне виселення з житла притаманно для осіб, які діють на ґрунті побутових чи господарських конфліктів, пов'язаних із правами на певні приміщення чи інші житлові об'єкти.

Обстановка кримінального правопорушення також займає вагоме місце у криміналістичній характеристиці порушення недоторканності житла. Водночас обстановка може розглядатись у вузькому і широкому розумінні. Перший передбачає її трактування тільки як матеріальних об'єктів, де відобразилося кримінальне правопорушення, а другий – включення до її складу інших елементів, таких як час, місце та умови злочину.

У цьому сенсі видається слушною точка зору, що «обстановка злочину – більш широке поняття, ніж місце злочину, оскільки обстановка злочину – це не тільки сукупність об'єктів матеріального світу, в яких міститься відображення події злочину, але й інформація щодо умов, у яких готувався злочин, зовнішніх факторів, що сприяли або перешкоджали події злочину, обставини, за яких проходив процес приховування злочину» (Динту, 2012: 593).

Враховуючи викладене вище, до елементів обстановки порушення недоторканності житла відносимо місце, час та інші умови вчинення цього виду кримінального правопорушення.

У криміналістиці місце вчинення кримінального правопорушення прийнято трактувати як місце концентрації максимальної кількості матеріальних слідів злочину, що є джерелом отримання початкової об'єктивної інформації про подію, що розслідується (Щербанюк, 2019: 192). У криміналістичній характеристиці порушення недоторканності житла значення відомостей про місце вчинення кримінального правопорушення додатково підвищується тією обставиною, що воно тісно пов'язано з предметом посягання. Фактично завжди обстановка формується у відповідному житлі, яке стає предметом кримінального правопорушення, або безпосередньо навколо нього. Тому в даному випадку предмет і обстановку в криміналістичній характеристиці доцільно розглядати комплексно.

У кримінальному праві досліджено проблематику щодо визначення житла як предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 162 КК України. Однак науковцями підкреслено, «що цивільне та кримінальне процесуальне законодавство України по-різному визначають поняття «житло», що не сприяє правильному встановленню ознак предмету злочину, передбаченого ст. 162 КК «Порушення недоторканності житла». Верховний Суд України вважає, що для визначення предмету цього злочину слід керуватися положеннями ст. 233 КПК та рішеннями позиції Європейського суду з прав людини, тобто розглядати житло як приміщення, незалежно від його призначення і правового статусу, що призначено для постійного чи тимчасового проживання в ньому людей (житлове приміщення), та приміщення, які не належать до житлового фонду, але пристосовані для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення» (Кундеус, 2018: 84).

За результатами аналізу слідчої та судової практики зазначимо, що типовим предметом досліджуваного виду кримінального правопорушення є житлові приміщення: квартири, приватні будинки, садові будиночки, інші приміщення, пристосовані до постійного або тимчасового проживання. Максимальна кількість матеріальних слідів знаходиться в самому приміщенні або на шляхах підходу до нього: на воротах, хвіртках, вхідних дверях, вікнах, підлозі, у дворі, на вулиці навколо відповідного житлового приміщення. Якщо, крім порушення недоторканності житла, було вчинено й інше кримінальне правопорушення, наприклад, заподіяння тілесних ушкоджень, хуліганство і т.п., в обстановці додатково присутніми будуть елементи, притаманні останньому.

За часом порушення недоторканності житла переважно вчиняють у вечірній та нічний час доби, рідше – вдень та вранці. Щодо інших умов порушення недоторканності житла досить характерною є наявність очевидців, які спостерігали подію, а в деяких випадках активно втручалися в її розвиток, наприклад, затримували правопорушника, перешкоджали йому вчинити певні дії на місці тощо. Відповідно, досліджуючи обстановку цього кримінального правопорушення, слід враховувати ті елементи, які виникли в результаті такого розвитку події.

Висновки. Криміналістична характеристика порушення недоторканності житла є інформаційною моделлю, що вміщує відомості щодо типових ознак названого виду кримінального правопорушення, які мають значення для формування уявлення про його механізм. До її структури варто уналежнити спосіб кримінального правопорушення, його сліди, особу правопорушника та особу потерпілого, предмет та обстановку кримінального правопорушення.

Класифікація способів порушення недоторканності житла передбачає виокремлення прийомів та операцій щодо проникнення до житла, вчинення незаконних дій у житлі після проникнення та незаконного виселення. Доцільно диференціювати такі різновиди типових слідів даного кримінального правопорушення: сліди на місці події, документи, сліди на тілі та одязі потерпілих і підозрюваних, ідеальні сліди.

Особа правопорушника характеризується відсутністю кваліфікованих злочинних навичок, невисоким віковим і освітнім рівнем, зловживанням небезпечними речовинами (алкоголем, наркотиками), наявністю судимостей у минулому, агресивністю та схильністю до хуліганських і насильницьких дій.

Предмет і обстановка порушення недоторканності житла тісно пов'язані між собою і в криміналістичній характеристиці мають розглядатися комплексно, оскільки місцем вчинення цього делікту завжди є житло, яке виступає предметом посягання.

Типовими місцями цього виду кримінального правопорушення є квартири, будинки та інші приміщення, пристосовані для постійного чи тимчасового проживання. Там знаходиться максимальна кількість матеріальних слідів події. За часом протиправні діяння частіше вчиняють у вечірній та нічний час доби. Також до інших умов вчинення цього кримінального правопорушення варто віднести наявність або відсутність очевидців, які, у випадку присутності, деколи активно втручаються в розвиток події, перешкоджаючи проникненню до житла, затримуючи підозрюваного на місці тощо.

Встановлення кореляційних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики порушення недоторканності житла є важливим напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Висотенко Ю.В. Формування та зміст криміналістичної характеристики крадіжок, вчинених злочинними групами. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1. С. 241–244.
2. Гора І. Поняття способу вчинення злочину та його значення в розкритті та розслідуванні. *Закон и жизнь: международный научно-практический правовой журнал*. 2012. № 9(249). С. 35–38.
3. Денисов С.Ф. Особа злочинця у кримінологічній теорії України. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1(22). С. 152–159.
4. Динту В.А. Співвідношення обстановки злочину і способу злочину. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 64. С. 593–598.
5. Дудніков А.Л. Криміналістичне поняття «способу злочину». *Проблеми законності*. 2012. Вип. 120. С. 209–219.
6. Кузнецова О.В. До питання щодо поняття та структури криміналістичної характеристики злочинів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2010. № 18. С. 372–376.
7. Кундеус В.Г., Кундеус Г.Д. Житло як предмет злочину, передбаченого ст. 162 КК України «Порушення недоторканності житла». *Справедливість, закон і суспільство у сучасній державі: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 4 жовтня 2018 року. Тези наукових доповідей*. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2018. С. 81–82.
8. Лук'янчиков Є. Щодо поняття криміналістичної характеристики злочинів. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 107–113.
9. Мендус С.І. Поняття слідів злочину. Їх властивості і криміналістичне значення при розслідуванні злочинів. *Актуальні питання експертно-криміналістичного забезпечення правоохоронної діяльності. Матеріали конференції (м. Київ, 25 листопада 2016 року)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 178–182.
10. Салій П.І. Об'єктивна сторона складу злочину порушення недоторканності житла та іншого володіння особи. *Юридична наука*. 2013. № 10. С. 79–90.
11. Степанюк Р.Л. Проблеми формування криміналістичної характеристики окремих видів і груп злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 5. С. 173–180.
12. Стебелева М.М. Структура і значення криміналістичної характеристики злочинного порушення недоторканності житла. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 2. С. 217–221.
13. Щербанюк В.М. Місце вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики втечі з місць позбавлення волі або з-під варті. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2(27). С. 192–195.

References:

1. Vysotenko, Yu. (2016) Formuvannia ta zmist kryminalistychnoi kharakterystyky kradizhok, vchynenykh zlochyynnymy hrupamy [Formation and content of criminalistics characteristics of thefts committed by criminal groups]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 1. S. 241-244. [in Ukrainian].
2. Hora, I. (2012) Poniattia sposib vchynennia zlochyynu ta yoho znachennia v rozkrytti ta rozsliduvanni [The concept of the method of committing a crime and its significance in the detection and investigation]. *Zakon i zhizn: mezhdunarodnyi nauchno-prakticheskii pravovoi zhurnal*. № 9(249). S. 35–38. [in Ukrainian].
3. Denysov, S. (2020) Osoba zlochyntsia u kryminolohichnii teorii Ukrainy [The identity of the criminal in the criminological theory of Ukraine]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 1(22). S. 152–159. [in Ukrainian].
4. Dyntu, V. (2012) Spivvidnoshennia obstanovky zlochyynu i sposobu zlochyynu [The ratio of the crime scene and the method of the crime]. *Aktualni problemy derzhavy ta prava: zb. nauk. prats*. Vyp. 64. S. 593–598.
5. Dudnikov, A. (2012) Kryminalistychno poniattia «sposib zlochyynu» [Criminalistics concept of «method of crime»]. *Problemy zakonnosti*. Vyp. 120. S. 209–219. [in Ukrainian].
6. Kuznietsova, O. (2010) Do pytannia shchodo poniattia ta struktury kryminalistychnoi kharakterystyky zlochyyniv [On the question of the concept and structure of criminalistics characteristic of crimes]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. № 18. S. 372–376. [in Ukrainian].
7. Kundeus, V., Kundeus, H. (2018) Zhytlo yak predmet zlochyynu, peredbachenoho st. 162 KK Ukrainy «Porushennia nedotorkannosti zhytla» [Housing as a subject of the crime provided by Art. 162 of the Criminal Code of Ukraine «Violation of the inviolability of housing»]. *Spravedlyvist, zakon i suspilstvo u suchasni derzhavi: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi yurydychnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Aktualna yurysprudentsiia», m. Kyiv, 4 zhovtnia 2018 roku. Tezy naukovykh dopovidei*. Kyiv: Vydavnychi dim «ArtEk». S. 81–85. [in Ukrainian].
8. Lukianchikov, Ye. (2013) Shchodo poniattia kryminalistychnoi kharakterystyky zlochyyniv [Regarding the concept of criminalistics characteristic of crimes]. *Istoryko-pravovi chasopys*. № 2. S. 107–113. [in Ukrainian].
9. Mendus, S. (2016) Poniattia slidiv zlochyynu. Yikh vlastyvosti i kryminalistychno znachennia pry rozsliduvanni zlochyyniv [The concept of traces of crime. Their properties and criminalistic significance in the investigation of crimes].

Aktualni pytannia ekspertno-kryminalistychnoho zabezpechennia pravookhoronnoi diialnosti. Materialy konferentsii (m. Kyiv, 25 lystopada 2016 roku). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, S. 178–182. [in Ukrainian].

10. Salii, P. (2013) Obiektyvna storona skladu zlochynu porushennia nedotorkannosti zhytla ta inshoho volodinnia osoby [The objective aspect of the crime is violation of the inviolability of the home and other property of the person]. *Yurydychna nauka*. № 10. S. 79–90. [in Ukrainian].
11. Stepaniuk, R. (2013) Problemy formuvannia kryminalistychnoi kharakterystyky okremykh vydiv i hrup zlochyniv [Problems of formation of criminalistic characteristics of separate types and groups of crimes]. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 5. S. 173–180. [in Ukrainian].
12. Stiebielieva, M. (2017) Struktura i znachennia kryminalistychnoi kharakterystyky zlochynnoho porushennia nedotorkannosti zhytla [The structure and significance of the criminalistic characteristics of the criminal violation of the inviolability of the home]. *Naukovyi visnyk publichnoho i pryvatnoho prava*. Vyp. 6. T. 2. S. 217–221. [in Ukrainian].
13. Shcherbaniuk, V. (2019) Mistse vchynennia zlochynu yak element kryminalistychnoi kharakterystyky vtechi z mista pozbavlennia voli abo z-pid varty [The place of the crime as an element of the criminalistic characteristics of escape from places of imprisonment or custody]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. № 2(27). S. 192–195. [in Ukrainian].